

Lednice, objekt č.p. 311

Objekt C, areál Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity v Brně, Lednice

Shrnutí nutných úkonů a postupů pro zpracování stavebně historického průzkumu ke stávající historické fasádě objektu v nezbytně nutném rozsahu potřeb pro následující obnovu fasády dle podmínek orgánu památkové péče

Úvod

Vyšší objednatel požadoval zpracování stavebně historický průzkum stávající historické fasády objektu v nezbytně nutném rozsahu potřeb pro následující obnovu fasády dle podmínek orgánu památkové péče.

Stavebně-historický průzkum (dále SHP) je specializovaná odborná činnost, jejímž základním úkolem je zjištění, shromáždění, utřídění a zpracování maxima informací o konkrétní stavební památce (souboru památek) zejména pro potřeby památkové péče (Macek, 2001) Předmětem této specializované odborné činnosti je zjištění, shromáždění, utřídění a zpracování maxima informací o konkrétní památce zejména pro potřeby památkové péče.

Základem SHP je shromáždění písemných, plánových a obrazových materiálů ve vazbě na detailní průzkum stavby (konstrukcí, prvků, detailů i prostorových souvislostí). Výsledkem analýzy všech těchto podkladů a poznatků vč. jejich formalizovaného zpracování je elaborát, který obsahuje textovou část (vyhodnocení archivního průzkumu, stavební popis objektu a všech jeho částí), grafické vyhodnocení (vyhodnocení stavebního vývoje a památkové hodnocení) a obrazovou a plánovou přílohu zachycující historickou i současnou podobu zkoumané stavby. Je pak jedním ze základních podkladů pro kvalitní a efektivní památkovou péči, zejména při určování optimálních podmínek péče o nemovité památky.

Stavebněhistorický průzkum je vědecká metoda vyžadující intenzivní spolupráci stavebního historika, který je schopen posoudit stavební stránku objektu, s archivářem, jenž se dobře orientuje v písemných pramenech a dokáže z nich vytěžit maximum. Konečný výstup je tak zpracován během několika měsíců někdy i několika let.

Průzkum má tedy sloužit ke kvalifikovanému rozhodování při péči o historické objekty i k rozšiřování a doplňování obecného poznání (Macek, 2001).

Shromáždění, analýza a objektivní interpretace historických podkladů je prvním krokem k obnově památky, když se doporučuje k danému účelu použít Metodiku Standardního nedestruktivního stavebně-historického průzkumu vypracovanou Mackem (Macek, 1997, 2001).

Uvedené informace jsou získávány průzkumem památky jako hmotného pramene, přičemž jsou využívány zejména znalosti z oboru dějin umění, architektury. Významné jsou i specifické technologické postupy v dané památce.

Nedílnou složkou průzkumu je studium příslušných písemných pramenů, týkajících se celé doby existence památky. Tento souhrn činností s jasně formulovanou náplní je vysoce specifický a vyžaduje samostatnou dlouhodobou odbornou přípravu. Podstatně přesahuje rámec běžné památkové agendy při péči o nemovité památky. Poskytuje kvalifikované předpoklady pro praktickou ochranu památek tak, aby odpovídala současnému stupni rozvoje věd.

Postup – dle výše uvedené metodiky:

Investor vypracuje písemné zadání popisující cíl, účel a rozsah stavebně-historického průzkumu.

Investor po dohodě se zpracovatelem SHP stanoví rozsah provedeného průzkumu, uvede argumenty k takovému rozhodnutí a stanoví, pokud je to relevantní, doporučení k pozdějším detailnějším průzkumům. Postup je prodiskutován a odsouhlasen orgánem památkové péče.

Zadání je nedílnou součástí výsledného elaborátu průzkumu.

Nejprve musí být zpracován archivní průzkum pro objekt, ve kterém budou shromážděny všechny dostupné informace. Práci by měl shromáždit profesionální archivář.

Podklad a výsledky prvotní fáze:

- Aktový materiál-z dostupných archivních fondů
- Zpracované průzkumy-dendrologické, památkové péče, archeologické, slohové, časové...
- Literatura faktu, beletrie, poezie....
- Jiné textové zprávy - například doboví průvodci, noviny, články v časopisech apod.

Součástí průzkumu musí být vyhodnocení archivních a literárních podkladů věnujících se historii objektu, pokud jsou dostupné, aktuální fotografická, případně kresebná dokumentace. Při průzkumu významných objektů může být vypracováno srovnání současné fotografie s historickými záběry stejného místa. Jedná se však o poměrně časově náročnou práci. Fotografie se srovnají vedle sebe s popisem změn oproti historické fotografii s popisem, seznamem a případně grafickým zachycením umístění jednotlivých záběrů

Historické obrazové dokumenty - mapy, plány vyobrazení, fotodokumentace, letecké snímky

Základním plánovým podkladem je indikační skica. Skica je jedinečným dokladem, protože zachycuje realitu zpracovanou vojenskými geodety, tedy relativně nezkreslený pohled.

Historické plány a mapy - významnější objekty mají zpracováváno historickou dokumentací v podobě dobových plánů. Někdy se může jednat pouze o návrhy, které nebyly nikdy realizovány nebo jen částečně. V analytické části se tato skutečnost musí prověřit. Pozornost je nutné věnovat i změnám v katastrálních mapách.

Historická vyobrazení - veduty, skici, grafické listy, obrazy atd. Opět je nutné prověřit a komentovat možnou reálnost zachycenou na předloze.

Historická fotodokumentace - významný doklad, který zachycuje reálnou skutečnost. Významnou pozornost je nutné věnovat především rodinným albům, která často zachycují rodinu na zahradě. Pokud je možné shromáždit několik fotografií jednoho místa, je vhodné srovnat časovou posloupnost fotografií a popsat je.

Historické letecké snímky - od druhé poloviny třicátých let minulého století je naše území letecky fotografováno. Ze snímků lze vyčíst historickou kompozici.

Pokud jednotlivá část výše uvedeného přehledu neexistuje nebo není dohledatelná, bude tato skutečnost prezentována v textové části.

Rozbor objektu

Charakteristika a popis objektu na základě průzkumu současného stavu provedeného v terénu a studia pramenů. Situace širších vztahů, charakteristika dispozice objektu, jeho náplně, provozu a kompozice. Popis vlastního objektu průzkumu v jeho vrstevnatosti složené z ideové a hmotné substance.

Zjištění

Stavebník v zadání požadoval stavebně historický průzkum stávající historické fasády objektu v nezbytně nutném rozsahu potřeb pro následující obnovu fasády dle podmínek orgánu památkové péče. K tomuto je nutné zpracovat pregnančně zadání, které případně zpracování SHP vyžaduje. Z dané věty není toto zadání zřejmé. Navíc v dokumentu ozn. „Závazné stanovisko“, vydaného Městským úřadem Břeclav, odborem dotací a rozvoje dne 8.12.2010 pod č.j. MUBR 80 695/2010-411/Ha požadavek na stavebně historický průzkum přímo nevyplývá. Je možné jej pouze odvodit z vyhlášky č. 484/1992 Sb., kdy je možné statigrafický průzkum provést pouze na podkladě restaurátorského průzkumu (nebyl zadán) a stavebně historického průzkumu (nebylo předáno přesné zadání schválené NPÚ).

Přesto jsme se snažili zjistit některé skutečnosti k danému objektu, resp. dle požadavku stavebníka, k fasádám objektu.

Historie Lednice

Archivní snímky:

Popis místa, historický vývoj

Katastr obce leží dílem v nivě řeky Dyje, dílem na vysoké terase a zasahuje i do nivy potoku Včelínku. V nivě Dyje vytváří řeka soustavu bočních ramen a kanálů, které mezi sebou svírají pás lužních lesů a nivních luk, z nichž část byla ovšem v minulosti rozorána. Význačné hnízdiště vodních ptáků chrání národní přírodní památka Pastvisko u Lednice, zbytek typické podyjské tůně najdeme i v přírodní památce Květné jezero. V nivě Včelínku byla ve středověku vybudována soustava rybníků, které se staly důležitým hnízdištěm a tahovou zastávkou vodního ptactva (národní přírodní rezervace Lednické rybníky). Lužní lesy, louky i vodní plochy představují významná naleziště řady chráněných druhů rostlin a živočichů. Okolí zámku bylo na počátku 19. století přebudováno v rozsáhlý anglický park, který je příkladem optimálního a citlivého využití přírodního potenciálu krajiny v sadovnické tvorbě. V parku najdeme kromě domácích dřevin i bohatou sbírku cizokrajných stromů a keřů. Parkově upraveny jsou i břehy lednických rybníků a krajinářský význam má rovněž Bezručova alej, spojující Lednici s Valticemi. Vysokou hodnotu tohoto území vyjadřuje zapsání Lednicko-Valtického areálu do seznamu míst Světového kulturního dědictví UNESCO. Zbytek katastru zaujímá zemědělská krajina.

Poprvé se jméno Lednice v latinizující podobě Izgrubi (do roku 1945 Eisgrub) objevuje v písemných pramenech k roku 1222, kdy ji držel mocný rakouský rod Sirotků, kteří získali rozsáhlé statky na jihu Moravy od českého krále Přemysla Otakara I. Ti vedle Lednice a Nejdku drželi i hrad nad Klentnicí, který dali vystavět a pojmenovali ho po svém rodovém jménu Sirotkův hrad. Na své statky Sirotkové (též Waisové anebo Orphani) přiváděli německé kolonisty a ti byli v prvních desetiletích 13. století usazeni také v Lednici. Samo české jméno městečka je pravděpodobně odvozeno z němčiny a v písemných pramenech je ve tvaru "v Lednyczy" poprvé doloženo v roce 1412. Někteří badatelé však naznačují i opačný postup, kdy německá podoba Eisgrub pochází z překladu původní české předlohy. V roce 1332 již značnou část městečka drželi Lichtenštejnové a postupně se stalo střediskem panství jako protějšek jejich majetkové držby na dolnorakouské straně na panství valtickém. Když pak v roce 1638 Karel Eusebius z Lichtenštejna koupil ještě i panství břeclavské, vlastnili Lichtenštejnové podél obou stran moravsko-rakouské hranice ohromný komplex půdy, lesů, luk, hospodářských dvorů, tři města (Podivín, Hustopeče a Valtice), řadu městeček a na tři desítky vsí. Lednice byla jedním z městeček, jejichž význam díky stavitelské a hospodářské činnosti majitelů panství výrazně přesáhl hranice i lichtenštejnského dominia. V letech 1850 - 1869 se Lednice stala součástí soudního okresu Břeclav, od tohoto roku až do roku 1949 spadala pod Mikulov. V polovině 19. století tu ještě žilo převážně české obyvatelstvo, avšak díky majitelům panství, kteří sem usazovali celou řadu úředníků svých statků, došlo k poněmčení městečka. Po vzniku Československa v roce 1918 se místní německé obyvatelstvo nechtělo smířit s připojením k nově vzniklé republice a přihlásilo se k tzv. německému Rakousku. A tak byla obec obsazena československými jednotkami až v prosinci 1918.

V roce 1949 se Lednice stala součástí nové vzniklého politického okresu Břeclav, kam patří pochopitelně dodnes. V průběhu nedávných let došlo ještě k jedné významné správní změně, neboť v roce 1966 byla k Lednici připojena obec Nejdeč a byla s ní spojena v jednu sídelně správní jednotku.

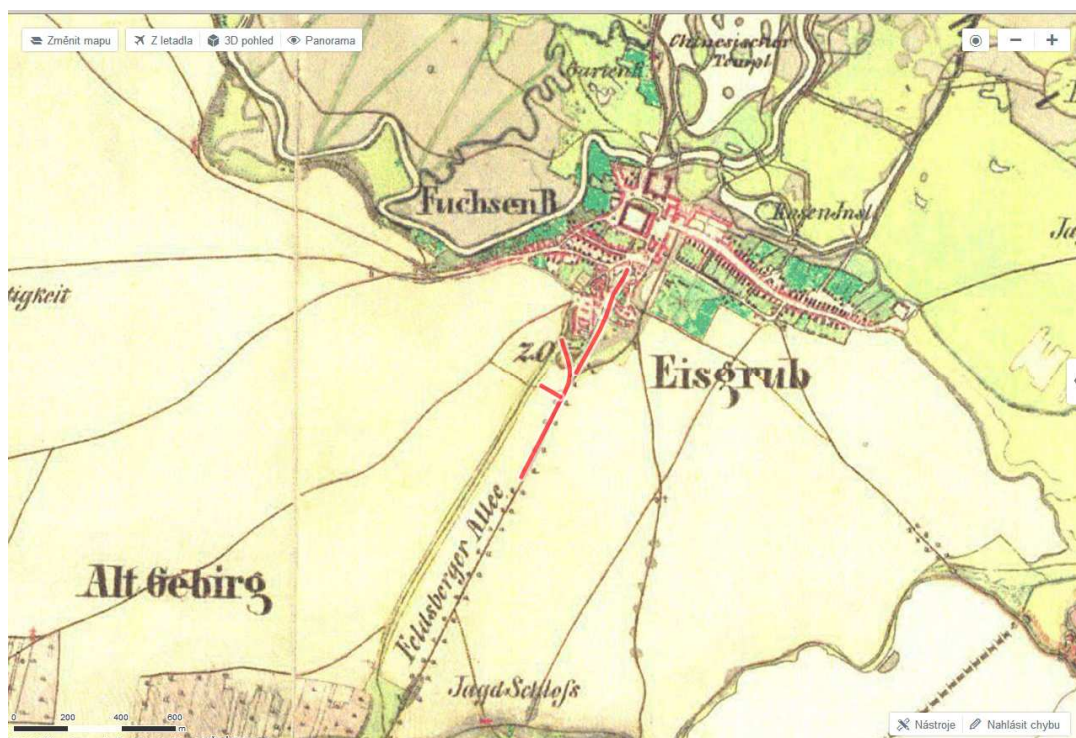
Protože se národnostní poměry v nově vzniklé republice nezměnily a Lednice byla osídlena převážně německým obyvatelstvem (v roce 1930 zde žilo 2441 obyvatel, z toho 25,7 % Čechů a 69,8 % Němců), byla 8. října 1938 okupována a s celým

okresem Mikulov připojena k Dolnodunajské župě. Dne 21. dubna 1945 byla obsazena Sovětskou armádou a majetek německého obyvatelstva byl konfiskován. Konfiskaci propadlo 1123,9 ha půdy z celkové rozlohy 2641 ha a 370 domů z 512, mimo jiné i veškerý majetek (včetně zámku) knížecího rodu Lichtenštejnů. Z uvedených čísel je patrné, že i po dobu okupace zde žila silná skupina Čechů (podle sčítání lidu z roku 1939 to bylo 16 %). Na konfiskované majetky přišlo do roku 1950 celkem 1179 osob, nejvíce (398) ze sousedních obcí Břeclavska. Tak například z Podivína přišlo 70 lidí, z Velkých Bílovic a Břeclavi 50, z Hlohovce 48, z Lanžhota 47 atd.

V průběhu staletí prošlo toto významné pohraniční městečko celou řadou přeměn. Jeho převzetí Lichtenštejny a blízkost jejich hlavního sídelního města Valtic vedly k úzkému propojení osudů obou panství. A nejen osudů, neboť v roce 1715 byla stará cesta z Valtic do Lednice přebudována v nádhernou alej, jež dnes nese jméno po předním moravském básníkovi Petru Bezručovi, který jí nejednou procházel a opěvoval ji ve svých verších. Lichtenštejnové z místního pohraničního hradu po polovině 16. století postupně vybudovali honosné renesanční sídlo. Kolem něho byla vytvořena i zahrada, která se stala základem dnešního rozsáhlého zámeckého parku.

K dalším přestavbám došlo ve třetí čtvrtině 18. a na počátku 19. století. V této době se Lichtenštejnové věnovali hlavně rozsáhlým úpravám krajiny a budování celé řady oddechových staveb v parku a krajině mezi Valticemi, Břeclaví a Lednicí. Podle toho, jaké architektonické záměry měli se svým zámek, zasahovali Lichtenštejnové i do tváře městečka. Tak například rozšíření zámku o dvě zámecká křídla musel v roce 1731 ustoupit starý gotický kostel, přičemž byl postaven nový svatostánek, sloužící jako zámecká kaple i kostel farní. Dále byla v roce 1880 zbořena stará radnice a na dnešním náměstí postavena nová, přeloženy byly rovněž hlavní komunikace a tržnice atd. tyto stavby a plochy musel ustoupit nově projektovanému zámeckému parku.

Mapování 19. Století – *předmětný objekt nebyl v dané doby ještě postavený*

Podstatou operativního průzkumu je převážně zaměření nálezových situací s podrobnou fotodokumentací a následné vypracování nálezové zprávy s interpretací nových poznatků. Mnohdy jde o dokumentaci situací, které budou na dlouhou dobu opět zakryty (například dokumentace zdiva při opravách omítek, dokumentace krovů při výměnách poškozených částí nebo dokumentace nově nalezených architektonických článků). Operativní průzkum se zaměřuje i na dokumentaci dlouhodobě chátrajících a poškozených objektů ohrožených zánikem. Operativní průzkum je časově méně náročný a závěrečnou zprávu je možné vypracovat během několika dní až týdnů.

Závěr

S ohledem na výše uvedené skutečnosti je vhodné zpracovat zadání operativního průzkumu, který bude proveden v průběhu stavby (již s ohledem na nutnost provádění z lešení či jiné pomocné konstrukce) vč. projednání daného postupu s orgánem památkové péče.

Upozornění:

Zhotovitel stavby musí respektovat závazná stanoviska orgánu památkové péče, jelikož se nacházíme mj. v území s archeologickými nálezy.

Olomouc, 09/2017

Stavoprojekt Olomouc a.s.